

Doba v Evropi

Mračna revolucija na Dunaju 13. Marca 1848 je napravila konec Metternichovemu absolutizmu. Uprlo se je delavstvo, divjaštvo slovanskih narodnosti in revnejše meščanstvo. Revolucija se je širila po vsej Avstriji in revolucionarji bi lahko zmagali, ko bi imeli dobro vodstvo; tako pa je že leta 1849 zmagala reakcija. Kmetje niso več želeli pomagati revolucionarjem, ker so z zakoni sicer dobili zemljo, a so jo morali graščakom plačati. Od leta 1849 pa do leta 1860 je doba še hujšega pritiska na nemške narode v Avstriji. Imenujemo jo Bachov absolutizem v šestdesetih in sedemdesetih letih se je ta pritisk nekoliko zmanjšal, nemški narodi so dobili več pravic.

Doba v Sloveniji

Slovenci na revolucijo leta 1848 niso bili pripravljeni, ker niso imeli pravega vodstva. Zahtevali so Zedinjeno Slovenijo. V kulturnem življenju so dobili nekaj svoboščin. Slovenščino so uvedli v šole in urade a ni bilo ljudi ki bi jo znali. Začelo se je razvijati tudi družbeno življenje. Svoboda tiska je dala nekaj časnikov, ki pa so že do leta 1851 prenehali izhajati. Ostale so samo Kmetijske in rokodelske novice, ki so začele izhajati že leta 1843. V petdesetih letih je za Slovence nastopila doba najhujšega narodnega zatiranja. Nemščino so povsod spet uvedli kot edini uradni jezik in vse pomembnejše službe na Slovenskem so dobili nemški uradniki. Slovenski izobraženci pa so morali službovati v nemških in čeških krajih ali pa na Hrvaškem. V šestdesetih letih so lahko Slovenci svobodneje zadihali, kajti ponovno se je začelo razvijati politično in kulturno življenje.

Književnost

Središče kulturnega dela te dobe je bil dalje časa časopis Kmetijske in rokodelske novice, ki je začel izhajati leta 1843. Novice so bile v političnem oziru nazadnjaške, ker so nasprotovale revolucionarnim težnjam slovenskega ljudstva. Vendar pa so v tem času odigrale pozitivno vlogo saj so:

- združile vse pisatelje okoli skupnega glasila;
- uvedle nov črkopis-gajico;
- utrdile slovenščino in jo branile pred ilirščino
- širile veselje do branja in s tem budile narodno zavest slovenskega ljudstva

Za književno obdobje od leta 1848 do 1881 uporabljamo naziv od romantike k realizmu; to je označitev za prehodno dobo, ko ima slovensko slovstvo še posebej romantičnih potez, saj zajemajo pisatelji snov iz ljudskega pripovednega izročila in življenje v novih delih podobe iz vsakdanjega življenja in kritiko družbenih napak. Omejujemo pa to literarno obdobje z revolucijskim letom 1848, ki je pomembna prelomnica tudi v zgodovini slovenskega naroda, in letom 1881, ko je začelo izhajati novo literarno glasilo Ljubljanski zvon, v katerem se je začela uveljavljati nova literarna stroja-realizem.

Josip Jurčič (1844 – 1881)

Jurčič je živel i se oblikoval v šestdesetih letih, to je v dobi ustavnih bojev, ko je slovenski narod v borbi za demokratične pravice dosegel prve uspehe.

Rodil se je na Muljavi pri Stični kot sin revnega kmeta. Po končani osnovni šoli na Krki je obiskoval gimnazijo v Ljubljani in se že v tem času seznanjal z domačo in tujo literaturo ter pisal prve črtice in povesti. Po maturi je šel študirat na Dunaj, pa je moral študij opustiti zaradi pomanjkanja in slovstvenega dela. Leta 1868 je dobil službo drugega urednika pri časniku Slovenski narod v Mariboru, leta 1872 pa se je kot glavni urednik z listom vred vrnil v Ljubljano. Tu je postal ob Levstiku osrednja oseba v slovenskem političnem in kulturnem življenju. Toda zaradi prenapornega dela in šibkega zdravja je mlad podlegel jetiki.

Njegova dela:

Jurčič je uvedel v slovensko slovstvo nove pripovedne oblike: pisal je črtice (Jesensko noč med slovenskimi polharji), pripovedke (Pripovedka o beli kači, Spomini na deda), povesti (Jurij Kozjak, Domen, Tihotapec, Sosedov sin, Golida). Napisal je prvi slovenski roman Deseti brat; v kasnejših letih pa so izšli še romani: Doktor Zober, Cvet in sad; Rokovnjači so njegovo zadnje delo, pri katerem pa mu je smrt iztrgala pero iz rok in da nebi delo ostalo nedokončano ga je zaključil Jasno Kersnik. Prva slovenska žaloigra Tugomer je delno njegovo delo, izdal pa je še dramo Veronika Deseniška.